

סיפור חנוכה

סיפור חנוכה הנו סיפור מורכב המחייב בחירה מושכלת טרם נציג את ההשתלשלות ההיסטורית בפני ילדי וילדות הגנים. הבחירה מה לספר לילדים וממה להתעלם תלויה בשיקולים דידקטיים וערכיים. בפרק זה מובאת הצעה כיצד לספר את סיפור החג. ההצעה לקוחה מהתוכנית אורח חיים בגן ונכתבה ע"י מרגלית קוונשטוק. הסיפור נחלק ל-5 פרקים, כאשר בכל יום מומלץ לספר פרק אחד. בכל פרק יבחנו ההיבטים המתאימים להתפתחות הילדים בגיל הגן. המטרה הינה לספר את הסיפור ההיסטורי, תוך התייחסות לחוויית התקופה, החיים במחלוקת, השפעות תרבותיות, העיסוק במושג הגבורה, לכידות קבוצתית והזכות להיות אחר.

הטקסט מחולק ל – 3 סוגי כתב :

- א. **רקע בצבע אפרסק** מדגיש את הסיפור אותו נספר לילדים והילדות בגן.
- ב. סימן של **ענן מחשבה** מאפיין את ההצעות לפעילות בגן בעקבות הסיפור.
- ג. סימן של **ספר** מצביע על רקע היסטורי, המיועד לצוות החינוכי בלבד ואין לתארו כפי שהוא כתוב לילדים. **במיוחד מומלץ להימנע מסיפורי "גבורה" והקרבה כגון חנה ושבעת בניה, ואלעזר והפיל.**

פרק 1

ובו יסופר על החיים בירושלים ומרכזיות בית המקדש בחיי העם

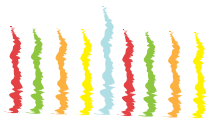
היום נספר סיפור מיוחד. זהו הסיפור על ירושלים ועל המכבים.
מי היו המכבים?
בואו ונגלה ביחד!
הכל קרה לפני הרבה הרבה שנים כאשר בית המקדש היה קיים בירושלים.
היהודים שגרו אז בארץ נהנו מחייהם.

לשאל את הילדים: מה הם עשו? במה הם עבדו? (בשדות, בכרמים, בשוק וכד') מה היו הנאות החיים שלהם? (נפגשו עם חברים, טיילו, גידלו את הילדים שלהם וכד') איפה הם גרו? (בכפרים, בירושלים העתיקה וכד')

הם חגגו את החגים ואהבו מאוד את המאכלים המיוחדים שלהם

לשאל את הילדים: איזה חגים? אלו מאכלים? כיצד חוגגים?
(בגד, מוסיקה, ריקודים, קישוטים)

שלוש פעמים בשנה הם היו באים לירושלים לבית המקדש וחוגגים את סוכות, את פסח ואת שבועות.

זהו המקום לתאר את בית המקדש, את התהלכות של העולים לרגל לירושלים ואת מרכזיות בית המקדש בחיי העם. אפשר להשמיע את השיר: "אני עולה לירושלים" ולחוות עם הילדים את העלייה לרגל. (לא חייבים להשאיר זאת רק לשבועות). אפשר לספר על הכנסת האורחים של תושבי ירושלים: כל המנהיגים היו עומדים בשער העיר לקבל את העולים לרגל. אנשי ירושלים היו פורשים מפה לבנה בפתח הבית – אות וסימן לבאים שהבית פתוח ומצפה לארחם. בבית המקדש נקבצו כולם וקיבלו את ברכת הכהנים. כל היהודים שגרו אז בארץ ישראל נפגשו בבית המקדש וחגגו את החגים החקלאיים: סוכות - חג האסיף, פסח – ראשית קציר השעורה, שבועות – ראשית הפרי וקציר החיטה.

בבית המקדש הייתה מנורה גדולה ויפה מזהב. בכל ערב היה הכהן הגדול מדליק את המנורה עם שמן זית טהור, ואור המנורה היה מאיר את בית המקדש ואת ירושלים. זה היה שמן מיוחד שהכינו כדי להדליק את המנורה, ושמרו אותו בכדים מיוחדים.

אפשר לסיים את היום בחגיגת העלייה לרגל והכנסת האורחים הירושלמית. להכין עם הילדים בגדים מיוחדים, כלי נגינה ולעלות לירושלים. שירים: שיר המעלות, הללויה, אני עולה לירושלים וכד'.

ואז משהו השתנה. על מה שהשתנה נספר מחר...

פרק 2

ובו יסופר על היוונים ששלטו בארץ ישראל באותם הימים

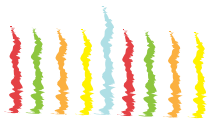
היוונים כבשו את הארץ. היוונים הביאו איתם שפה ומנהגים אחרים. היו להם מאכלים אחרים, בגדים אחרים, מוסיקה ושירים אחרים, שמות אחרים וגם כתב אחר. היוונים המציאו את התיאטרון, את תחרויות הספורט (האולימפיאדה) ועוד הרבה דברים מעניינים שעד היום לומדים אותם בכל העולם כמו למשל חשבון (מתמטיקה) והנדסה (גיאומטריה). היו להם אמונות אחרות באלים שונים.

חלק מהיהודים שגרו אז בארץ ישראל (שקראו לה אז יהודה), אהבו דברים מהתרבות היוונית. הם למדו שפה חדשה, הם אהבו את הספורט, את התיאטרון. הם למדו איך לנהל את המדינה בצורה אחרת. את חוקי החיים היומיומיים לא קבעו הכהנים אלא האנשים עצמם הם למדו להיות אזרחים שמשפיעים על חייהם. הם ראו שהארץ מתפתחת: בונים ערים, סוללים כבישים, יש תרבות.

הם יכלו להמשיך ולהיות יהודים אזרחי האימפריה היוונית. היוונים לא הפריעו להם להמשיך להיות כיהודים. ליהודים שהושפעו מהיוונים קראו "מתיוונים".

זהו היום בו אתן יכולות לחוות עם הילדים "יום יווני" – ללמד כמה מילים ביוונית, להדגיש מילים שמשמשים בהן גם היום כמו למשל אמפיתיאטרון, גימנסיה, איצטדיון, אולימפיאדה. גם לטעום מאכלים יווניים, לשמוע מוסיקה יוונית, לראות תרבות חומרית (כדים) מתקופה זו, ללבוש טוגה, להכיר את הא"ב היווני (איך כותבים את השם שלי ביוונית), הסבת השמות לשמות יווניים ליום אחד (מיקי יהיה מיקיס וכד') בגני חובה אפשר לספר על האלים השונים של היוונים ולשלב אחד מסיפורי המיתולוגיה היוונית.

לפי רמת הילדים אפשר לשאול: למה חלק מהיהודים אהבו את התרבות היוונית? האם זה טוב שהם הושפעו מהיוונים? מה קורה כששתי תרבויות נפגשות?

רקע היסטורי לגנת : שלטון היוונים

אלכסנדר מוקדון כבש את יהודה בשנת 333 לפני הספירה וכך התחיל שלטון היוונים על ארץ יהודה וארץ ישראל כולה. אלכסנדר מוקדון איפשר ליהודים לחיות על פי אמונתם ודתם, ולמעשה הייתה ליהודים אוטונומיה דתית - לאומית.

אחרי מותו התחלקה הממלכה בין **בית תלמי** - ששלט במצרים, לבין **בית סלבקוס** ששלט בסוריה. החל מאבק בין שתי הממלכות על השליטה בארץ ישראל שהייתה ארץ מעבר בין היבשות.

בשנת 198 לפני הספירה כבש אנטיוכוס השלישי - מלך סוריה, את ארץ יהודה ואישר מחדש את העצמאות הדתית-לאומית של היהודים.

שלטון זה, שהיה פתוח ליהודים, נמשך כ - 200 שנים.

המתיוונים

לבית המקדש התמנה כהן גדול שהבטיח למלך היווני כסף והבטיח להפיץ את התרבות ההלניסטית בקרב היהודים, הכהן הגדול היה יאסון.

הצעד הדרמטי ביותר של יאסון היה להכריז על ירושלים כפוליס ולהנהיג את משטר הפוליס. הפוליס היא עיר שהיתה לה עצמאות בניהול ענייני השלטון המקומי כולל מדיניות חוץ. הפוליס נוהלה בידי האזרחים, כל אזרח בחר והיה רשאי להיבחר. האזרח היה מעורב באופן ישיר בהחלטות ובפעילות השלטונית.

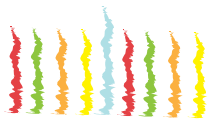
יאסון בצעד זה ביטל את סמכותם של החכמים והסופרים לחוקק תקנות והפקיד את ניהול העיר בידי חבר אזרחים. צעדיו קיבלו תמיכה מאנשי המעמד העליון של יהודה, בעיקר צעירי משפחות הכהונה הגדולה והמשפחות העשירות.

מה הועילה הפוליס למתיוונים?

האצילים היהודים שנהפכו לאזרחי הפוליס קיבלו כוח ושליטה בענייני העיר (לא כל תושב קיבל אזרחות), הם הפיקו יתרונות כלכליים וחיו על פי אורח החיים ההלניסטי והפכו ל"בני תרבות".

"...ואנטיוכוס המכונה אפיפנס קיבל את המלוכה, שאף יאסון אחי-חניה אל הכהונה הגדולה. בהבטיחו למלך בהתראותו אתו שלוש מאות ושישים כיכר ומהכנסות אחרות שמונים ככר. ועל אלה הבטיח עוד מאה וחמישים אם יינתן-לו הרישיון להקים בכוחו גימנסיון ואפביה ולרשום את אנשי ירושלים לאנשי אנטיוכיה. וכאשר הסכים המלך והוא קיבל את כוח-הממשלה מיהר להטות את בני עמו למידות הֶלֶנִיּוֹת" (חשמונאים ב', ד')

גמנסיון - מוסד לתרבות הגוף, לתחרויות ספורט ביניהם התאבקות בעירום.
אפביון - חינוך כללי וספורטיבי לבני הנוער.

פרק 3

ובו יסופר על אנטיוכוס

יום אחד, אנטיוכוס הרביעי, ששלט בסוריה, רצה לשלוט גם בארץ ישראל ולשנות את החיים של היהודים שגרו בה. אנטיוכוס שלח את חייליו לארץ ישראל. הוא רצה ש...

נציע לשאול: איך הוא היה יכול לשנות להם את החיים?
מה הם עשו קודם ועכשיו אסור להם?

חשוב להדגיש שכל ההחלטות שלו היו נגד חיי היומיום של היהודים. הם לא יכלו לעשות דבר ממה שעשו עד עכשיו.

הוא רצה שהם יפסיקו לחגוג את החגים שלהם. הוא רצה שהם ישנו את המאכלים שלהם, את המנהגים המיוחדים שלהם (כגון לימוד תורה, ציון השבת...) ואפילו רצה שישנו את השמות שלהם.

ילדים בוגרים יותר אפשר להוסיף: להשתחוות לפסלים של האלים היווניים. הוא רצה שכל האנשים בממלכה שלו יתנהגו אותו הדבר, יתלבשו אותו הדבר, יאכלו את אותם המאכלים,

ידברו באותה השפה וישתחוו לאותם הפסלים. בקיצור הוא רצה שכולם יהיו יוונים! הוא לא הסכים שהיהודים ימשיכו להתנהג כיהודים והמציא כל מיני חוקים נגדם.

זהו המקום לדבר על שליטים ותפקידיהם – איזה מן מלך הוא? איך החוקים החדשים שלו ישפיעו על היהודים?

רקע היסטורי לגנת: על אנטיוכוס אפיפנס וגזרותיו

בשנת 175 לפני הספירה עלה לשלטון אנטיוכוס הרביעי, שכונה את עצמו בשם- אנטיוכוס אפיפנס, כלומר, האל המתגלה. אנטיוכוס אפיפנס שאף לבטל את ייחוד העמים השונים בממלכתו ולמזגם לעם אחד בעל תרבות יוונית הלניסטית. עניין חשוב הוא שאנטיוכוס הרביעי רדף רק את היהודים ולא הוציא גזרות על עמים אחרים.

גזירות אנטיוכוס

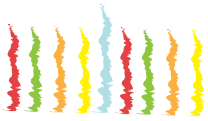
בסוף שנת 167 לפני הספירה הטיל המלך אנטיוכוס על היהודים גזירות בהם אסר עליהם לקיים את מצוות הדת היהודית וציווה לקבל את אורח החיים ההלניסטי. הגזירות נגעו במישור הלאומי ובמישור הפרטי:

- איסור עבודת המקדש וחילול המקדש
- חילול שבת ומועד
- עבודה זרה - אמונה ופולחן באילים
- איסור קיום מצוות ברית מילה
- ביטול לימוד התורה וחוקי התורה

”וישלח המלך ספרים ביד מלאכים לירושלים ולערי יהודה ללכת אחרי חוקים נכרים לארץ.”

למנוע עולות וזבח ונסך מן המקדש ולחלל שבתות וחגים. ולטמא מקדש וקדושים.

לבנות במות והיכלות ופסילים ולהקריב חזירים ובהמות טמאות. ולהניח את בניהם בלתי נימולים ולשקץ את נפשותיהם בכל טמא ופגול. לשכוח את התורה והחליף כל החוקים. ואשר לא יעשה דבר המלך ימות." (מכבים א' א, מ"ד)

שלוש שנים נמשכו הגזירות, עד שנת 164 לפני הספירה. על היהודים נאסר לקיים את מצוות התורה והם נדרשו להוכיח כי עזבו את יהדותם ע"י אכילת חזיר והשתתפות בטקסים אליליים. רבים שקיימו את מצוות התורה וסרבו להשתתף בטקסים האליליים נענשו בעונש מוות.

סיפורים על קידוש השם בתקופת הגזירות מופיעים בספרי מכבים: נשים שמלו את בניהם, אלעזר שסרב לאכול חזיר ובעקבות זאת נהרג. הסיפור המפורסם ביותר הוא הסיפור על חנה ושבעת בניה שנתפסו והוכרחו לאכול חזיר. משסירבו לעשות זאת, על פי מצוות המלך הרגו את כל שבעת הילדים אחד אחרי השני ולאחר מכן את האם (המידע הזה רלוונטי כמוכן אך ורק לצוות המחנכים ולא מיועד לילדי וילדות הגן).

למה נגזרו גזירות?

היסטוריונים רבים היו עסוקים בשאלה: למה נגזרו גזירות על הדת היהודית, שהרי ההלניזם האמין בריבוי אלים ודתות, ועד לאנטיוכוס אפיפנס התירו מלכי יוון ליהודים לנהוג כדת האבות.

השאלה קשה עוד יותר משום שאנטיוכוס אפיפנס לא רדף עמים אחרים ולא גזר על דתות אחרות.

תשובה אחת היא - שהמתיוונים ששאפו לשלוט בירושלים, הקימו פוליס, יזמו גם את הגזירות. מגמתם היתה להנהיג שינויים (רפורמות) ביהדות ולכן רצו לפגוע ביהודים שהתנגדו לשינויים שהמתיוונים הנהיגו.

תשובה שנייה - יש הטוענים כי המרדיות ביהודה החלו עוד לפני הגזירות. אנטיוכוס נאבק במתנגדיו, שבאו בעיקר מתוך ההנהגה הדתית, מתנגדי המתיוונים. לפי גישה זו, הגזירות שגזר אנטיוכוס באו כהמשך לניסיונות הדיכוי והמאבק של אנטיוכוס במתקוממים ביהודה.

פרק 4

ובו נכיר את המכבים ונלמד על מלחמתם ביוונים

היו עוד יהודים שגרו בארץ ישראל וחשבו אחרת. הם רצו להמשיך ולשמור על חייהם, על המנהגים שלהם ועל האמונה שלהם. המנהיג של הקבוצה הזאת היה מתתיהו.

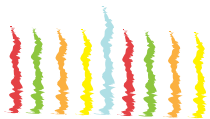
מתתיהו היה כהן גדול בבית המקדש ועזב את ירושלים כשנכנסו אליה היוונים. הוא הלך לגור עם משפחתו בכפר מודיעין. למתתיהו היו 5 בנים: יהודה, שמעון, יוחנן, יונתן ואלעזר.

הוא שמע על אנטיוכוס ועל החוקים החדשים שהמציא אבל לא היה מוכן שמישהו אחר יחליט כיצד יחיה את חייו. הוא רצה להמשיך לחיות כיהודי.

מתתיהו אמר: "החוקים שלכם פוגעים בנו ואנחנו לא נקיים אותם!" והוא קרא לכל מי שמאמין בתורה ובחוקים של היהודים לבוא אליו. מתתיהו וחמשת בניו לא היו חיילים, אבל הם הבינו שאין ברירה. כבר 3 שנים הם לא מצליחים לשנות את החוקים. לכן אם הם רוצים להמשיך לחיות כיהודים אז צריך להילחם בחיילים היווניים שלא מאפשרים זאת.

מתתיהו וחמשת בניו הפכו למנהיגים. קראו להם המכבים.

אפשר לדבר עם הילדים על: **מה זאת אומרת להיות מנהיג? מהן תכונות המנהיג?** – עושה משהו כשאף אחד לא יודע מה לעשות, יודע להבחין בין טוב לרע/ נכון או לא נכון, אמיץ, חושב על טובת העם.... איזה מנהיגים אתם מכירים? איזה תכונות יש להם (או – מה הפוך אותם למנהיגים?) האם מנהיגים הם רק מבוגרים או שיש גם ילדים וילדות שהם מנהיגים?

רקע היסטורי לגנת: מתתיהו הכהן

פקידיו של המלך אנטיוכוס הגיעו למודיעין - עיר קטנה בהרי יהודה, והקימו ברחובה של עיר מזבח לעבודה זרה. הם דרשו מהיהודים להקריב לו קרבנות ופנו למתתיהו בן יוחנן הכהן מבית חשמונאי. מתתיהו סרב וקרא:

"אם כל העמים אשר בבית מלכות המלך שומעים לו... ואני ובני ואחי נלך בברית אבותינו. חלילה לנו לעזוב תורה ומצוות. לדברי המלך לא נשמע לסור מעבודתנו ימין או שמאל" (מכבים א' ב', יט)

כססיים מתתיהו לדבר פנה יהודי מתיוון אל המזבח בכדי להקריב עליון קרבן. מתתיהו בקנאתו לאלוהים הרג את היהודי ואת פקיד המלך, ואת המזבח הרס. אחרי מעשה זה ברח משפחת מתתיהו להרי גופנה - איזור הררי עם מערות ומקומות מיסתור שקשה לגישה. הוא וחמשת בניו: יוחנן, שמעון, יהודה, יונתן ואלעזר ניסו לעורר את העם למרוד באנטיוכוס.

המלך אנטיוכוס ממש כעס. "היהודים צריכים לשמוע בקולי ולציית לפקודות שלי", הוא אמר. "החיילים שלי כבר ילמדו אותם לקח". המלך שלח את צבאו הגדול להתקיף את ישראל. החיילים שלו צעדו דרך כפרים קטנים. הם צעדו גם בתוך הערים. הם אפילו צעדו בעיר ירושלים. כשהם הגיעו לירושלים הם נכנסו לבית המקדש, העמידו בו פסלים של האלילים שלהם, שברו את הכדים שמצאו ושפכו את השמן הטהור, המיוחד. היהודים כבר לא יכלו לבוא להתפלל ולחגוג בבית המקדש. יהודה, הבן הבכור של מתתיהו, שמע מה קרה בירושלים, ובכל המקומות בהם עברו החיילים היווניים, והחליט שצריך להילחם בהם. שאסור לוותר! יהודה המכבי ואחיו הנהיגו את המלחמה עם מעט חיילים ומעט כלי נשק. הם האמינו שהם ניצחו. הם נלחמו טוב ובחוכמה ואחרי 3 שנים הם ניצחו וגירשו את אנטיוכוס.

איזה הוא גיבור?

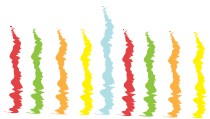

המכבים הזינו ומזינים מיתוס של גבורה במשך דורות רבים. פרט לגבורה הצבאית, המודגשת במקורות רבים, אנו מדגישים את הגבורה בהיבט של המאבק להיות אחר ולחשוב אחרת. כמו כן זוהי הזדמנות נפלאה לשוחח עם ילדים על גיבורים ותכונותיהם. לו היינו עם המכבים היינו.....

ניתן לשוחח עם הילדים על הגיבורים שלהם – איזה גיבורים הם מכירים ולמה לדעתם הם גיבורים.

- להיות עם המכבים זאת אומרת לדעת **לקבל החלטה**, לעבוד קשה למען מה שרוצים, ולדעת **מתי לוותר ומתי לא**. האם אתם יכולים לחשוב על החלטה שעשיתם? מתי מוותרים ומתי לא?

- להיות עם המכבים זאת אומרת לחשוב לפני שעושים. המכבים ניצחו צבא גדול עם הרבה כלי נשק ע"י כך שתכננו את צעדיהם בזהירות רבה לפני כל קרב. היו להם תכסיסים. האם אתם מתכנני לפני שאתם עושים? מה זה תכסיס? מתי מישהו צריך תכסיס?
- להיות עם המכבים זאת אומרת לעבוד בשיתוף פעולה. קבוצה קטנה של לוחמים ניצחה את אנטיוכוס וצבאו מפני שפעלו ביחד. האם אתם משתפים פעולה? איך? מתי?
- במסורת היהודית הגיבור הוא לאו דווקא המנצח בקרב, במסכת אבות שואלים איזה גיבור? נאסוף תשובות מהילדים והילדות ונראה ביחד מה הופך אדם לגיבור. נספר שהתשובות הניתנות במסכת אבות הן: " איזהו גיבור? הכובש את יצרו", "איזהו גיבור ההופך את שונאו לאוהבו" ננסה להבין ביחד עם הילדים את פשרה של הגבורה העולה מהביטויים מן המקורות. ננסה לברר על איזה יצר כדאי להתגבר, נעודד שיח על איפוק, סבלנות, ונדגיש כי מלחמת גבורת המכבים באה לידי ביטוי במאבקם על אמונתם והגשמת אורח חיים יהודי. נשאל מתי אנחנו מתמודדים עם לחץ חברתי? וכיצד ניתן לשמור על עצמאות מחשבתית גם אם היא מנוגדת לכלל.
- ניתן לאסוף את תשובות התלמידים ולתלות תחת הפתגם איזהו גיבור? הכובש את יצרו. כמו כן ניתן לתת ביטוי מוחשי באמצעות ציור ה"יצר" על מה כל אחד מאיתנו צריך להתגבר על מנת להיות גיבור. (זוהי יצירה ברמת הפשטה גבוהה אבל לילדים תשובות יצירתיות ומפתיעות).

רקע היסטורי לגנת : על המרד

יהודה ארגן את הלוחמים, גייס מתנדבים, אימן אותם, ובשלב ראשון הסתפק בפשיטות על שיירות צבא קטנות שעברו ליד הרי גופנה בדרכם לירושלים. המורדים הצליחו להשתלט בעיקר על האיזורים הכפריים של יהודה, שבהם היתה להם תמיכה של התושבים. הם נקמו במתיוונים והחזירו את האפשרות לקיים את מצוות התורה במקומות שבהם אסור היה לקיימן.

זמן קצר לאחר ראשית המרד נפטר מתתיהו, ובנו יהודה המכבי לקח את הפיקוד.

למה מכבי?

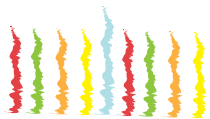
יש האומרים לשון מקֶבֶת (פטיש), ודעה אחרת ראשי התיבות של מי כמוך באלים יה (מדרש מימי הביניים).

הקרבות הראשונים של יהודה המכבי היו נגד צבאות שבאו לסייע למתייוונים שבפוליס "אנטיוכיה בירושלים". לכן, קרבות אלו היו בדרך לירושלים, כשיהודה מנצח בזכות גבורה, אומץ לב ותכסיסי קרב תוך ניצול השטח ותקיפה מתוך מארבים.

כשהגיע מפקד הצבא אפולוניוס יהודה תקף אותו באיזור מעלה לבונה. אפולוניוס נהרג כבר בתחילת הקרב וכך פשטה המבוכה והבהלה במחנהו. אחריו הגיע סירון. הוא בחר לעלות לירושלים דרך מישור החוף ויהודה תקף אותו בקטע הקשה ביותר של הדרך - מעלה בית חורון.

קרב אמאוס

גורגיאס, המפקד הבא שהגיע להלחם ביהודה למד מקודמיו וניסה שלא לעלות לירושלים במסלול שיהודה יוכל לתקוף אותו בהפתעה. הוא החנה את צבאו באמאוס, על גבול הרי יהודה, והקים שם בסיס ממנו יצא עם יחידה מובחרת ולהפתיע את יהודה. במהלך מבריק הוכיח יהודה את כישרונו כמצביא - הוא פינה את מחנהו אבל השאיר מדורות כבויות, כדי שגורגיאס יחשוב שיהודה וכוחותיו עזבו את המחנה בבהלה. יהודה התקדם בלילה לכיוון אמאוס. שם תקף את המחנה שנשאר ללא גורגיאס, כשהשמש זורחת בגבו ומסנוורת את מחנה גורגיאס שישן את שנתו. יהודה וכוחותיו חיכו לגורגיאס וליחידה המובחרת של גורגיאס, אך אלה חזרו תשושים מחיפושם אחרי יהודה ונסוגו ללא קרב.

פרק 5

ובו נגיע לסוף הסיפור

המכבים הגיעו לבית המקדש ועשו כל מה שהם יכלו כדי שהיהודים יחזרו להתפלל בו. כל אחד מהם עשה משהו כדי שבית המקדש יחזור להיות כפי שהיה פעם. עם מעט השמן שהם מצאו הם הדליקו את המנורה. זה היה סימן לכל העם שבית המקדש טהור, נקי וקדוש כמו שהיה לפני שנכנסו חיילי אנטיוכוס לירושלים. מספרים שהיה מעט שמן עד שחשבו שהוא יספיק לדלוק רק ליום אחד. אבל השמן הספיק לשמונה ימים! כולם אמרו שזה נס! מאז ועד היום, בכל שנה אנו חוגגי את חנוכה וזוכרים את הסיפור. 8 ימים בסוף כסלו אנחנו מברכים על הניסים: על נס השמן ועל נס הניצחון שאפשר ליהודים את הזכות לבחור ולהאמין בדת היהודית. אנחנו חוגגים דבר שקרה לעם היהודי חנוכה בית המקדש! התחלה חדשה של חיים יהודיים בארץ ישראל!

זהו המקום להתייחס לעוד שני מוקדים התפתחותיים-רגשיים :

- להיות עם המכבים זאת אומרת לעזור לתקן משהו שנשבר או התקלקל. המכבים עזרו לתקן את בית המקדש. האם אתם פעם עזרתם לתקן משהו מקולקל או שבור?
- להיות עם המכבים זאת אומרת להביא אור ושמחה לאחרים. המכבים הביאו בחזרה אור ושמחה לבית המקדש, לעם ישראל. האם אתם הבאתם פעם אור ושמחה למישהו אחר?
- עניין הנס הוא מורכב יותר אבל אפשר להתחיל ולשאול – מהו נס?

- משהו שאין לו הסבר הגיוני – נס הוא דבר אלוהי
- משהו שאין לו הסבר הגיוני אבל מתחיל מבני אדם שמעזיזים – בבחינת "כנגד כל הסיכויים"
- פליאה מן הטבע – "כל יום קורה לי נס קטן"

השאלה : אם השמן הספיק ליום אחד הרי שהנס היה 7 ימים ולא שמונה. אז למה גם היום הראשון כלול בנס? אולי הנס הוא שבכלל העיזו להשתמש בכ"כ מעט שמן. מסתתרת כאן האמונה : אם אני רוצה שמשוהו יקרה, עליי להתחיל לעשות – ואז זה יקרה !

רקע היסטורי לגננת : טיהור המקדש

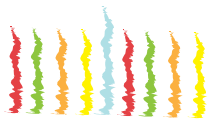
בעקבות המרד בוטלו הגזירות נגד הדת שגזר אנטיוכוס, אבל בית המקדש נשאר בשליטת המתיוונים והיוונים. הר הבית נשאר טמא. משום כך יהודה המכבי צר על ירושלים והשתלט עליה ואחר כך פנה להר הבית טיהרו מטומאתו וחיידש את עבודת הקרבנות. כל זה היה ביום כ"ה בכסלו, שלוש שנים אחרי שהוטלו הגזירות:

"ויהודה אמר לאחיו: הנה נגפו אויבנו, נעלה לטהר את בית המקדש ולחנכהו... ויראו את המקדש שומם והמזבח מחולל והשערים שרופים... ויקרעו את בגדיהם ויבכו בכי גדול ויעלו אפר (על ראשיהם)..."

מדוע נחגג החג שמונת ימים?

בספר המכבים לא מצויינת הסיבה לשמונת ימי החג. מצויין כי באותה תקופה כשהיו בהרים ובמערות לא הצליחו לחגוג את חג הסוכות ואז חג הסוכות נדחה לחנוכה. סיבה נוספת למשך הזמן מקבילה את חנוכה לחנוכה הבית שעשה שלמה בהקימו את המקדש: שבעה ימים

וביום השמיני עצרת⁶. נס פך השמן לא מוזכר בספר מכבים וגם לא בתפילת על הניסים הנאמרת בימי החג בתפילת שמונה עשרה ובברכת המזון. הוא נזכר לראשונה בתלמוד הבבלי (מסכת שבת, כ"א, ע"ב).

---

6 סיבות נוספות ניתן למצוא במאמרו של שלמה פוקס "מאי חנוכה?" המצורף בקובץ המאמרים המומלצים.